

Sygn. akt I C 423/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 października 2013 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Przemysław Jagosz

Protokolant Aleksandra Bogusz

po rozpoznaniu w dniu 23 września 2013 r., w Olsztynie, na rozprawie,

sprawy z powództwa (...) **S.A. we W.**

przeciwko **M. C. i R. C. (1)**

o zapłatę

oddala powództwo.

UZASADNIENIE

(...) **S.A. we W.** żądała od pozwanych **M. i R. B.** kwoty 412 444 zł (czterysta dwanaście tysięcy czterysta czterdzieści cztery złote) z ustawowymi odsetkami:

- a) od kwoty 12 618, 92 zł od dnia 17-04-2012 r. do dnia zapłaty,
- b) od kwoty 12 618,92 zł od dnia 16-05-2012 r. do dnia zapłaty,
- c) od kwoty 12 642,20 zł od dnia 16-06-2012 r. do dnia zapłaty,
- d) od kwoty 12 643,70 zł od dnia 17-07-2012 r. do dnia zapłaty,
- e) od kwoty 354 023,56 zł od dnia 2-08-2012 r. do dnia zapłaty,
- f) od kwoty 7 896,70 zł od dnia 19-04-2013 r. do dnia zapłaty,

z zastrzeżeniem pozwanym prawa powoływania się w zakresie wyżej wymienionych kwot na ograniczenie odpowiedzialności wynikające z ustanowionej przez nich hipoteki łącznej kaucyjnej na kwotę 510 000 zł (pięćset dziesięć tysięcy złotych) na nieruchomościach, dla których Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgi wieczyste o nr (...), a nadto zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazała, że pozwani ustanowili na w/w nieruchomościach hipotekę łączną kaucyjną do kwoty 510 000 zł na zabezpieczenie wiarygodności mogących powstać z umowy pożyczki nr (...), zawartej przez powódkę i spółkę jawną (...). Spółka (...) nie wywiązała się z obowiązku zwrotu pożyczki w ustalonym umową nr (...) harmonogramie, wobec czego umowa została rozwiązana, a kwota pożyczki postawiona w stan natychmiastowej wymagalności. W konsekwencji powódka dochodzi zapłaty sumy wymagalnych i niespłaconych rat pożyczki, oraz skapitalizowanych odsetek z tytułu nieterminowych płatności rat w okresie trwania umowy, wraz z odsetkami za opóźnienie w ich płatności.

Żądanie pozwu zostało uwzględnione w całości nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym, który utracił moc w wyniku sprzeciwu złożonego przez pozwanych.

Pozwani podnieśli, że żądana kwota nie odpowiada wysokości zobowiązań spółki (...) względem powódki, nie otrzymali harmonogramu spłaty, na który powołuje się powódka, zaś z ich wyliczeń wynika, że należność główna wynosiła 404 503,62 zł.

Ponadto wskazali, że stawiając pożyczkę w stan natychmiastowej wykonalności powódka oświadczyła, że przejmuje na własność przedmioty zastawu rejestrowego ustanowione na zabezpieczenie umowy pożyczki, a wierzytelności z tytułu umowy, jakie zgłosiła w postępowaniu upadłościowym spółki (...), nie zostały uznane w kwocie 50 523,74, co podaje w wątpliwość wysokość kwoty objętej pozwem.

(podpisany sprzeciw k. 114-115)

Sąd ustalił, co następuje:

W oparciu o umowę pożyczki nr (...) powódka udzieliła spółce jawnej (...) pożyczki na zakup ładowarki kołowej (...) (...), nr fabryczny (...) o wartości ofertowej 1 083 519,36 zł brutto (888 130,62 zł netto). Pożyczka miała zostać spłacona w 60 ratach miesięcznych, na które składał się zwrot kapitału z oprocentowaniem, ustalonym w oparciu o zmienną stopę procentową, uzależnioną od stopy WIBOR dla depozytów jednomiesięcznych. W warunkach umowy w brzmieniu zmodyfikowanym aneksem z (...) r. strony ustaliły, że w przypadku zmiany stopy WIBOR w trakcie umowy powódka będzie miała prawo do proporcjonalnej zmiany wysokości rat (§ 14 ust. 1 o.w.u.p. k. 30, aneks k. 31).

Spłata pożyczki miała odbywać się przelewem na rachunek bankowy powódki: oprocentowanie na podstawie faktury VAT, a kwota główna – na podstawie noty, przy czym pożyczkobiorca upoważnił pożyczkodawcę w treści umowy do wystawiania faktur i not bez swojego podpisu (§ 10 ust. 3 – k. 29).

Zgodnie § 11 warunków umowy, opóźnienie w płatności którejkolwiek z rat upoważniało powódkę do postawienia pożyczki w całości lub w części w stan natychmiastowej wymagalności – w terminie określonym w pisemnym wezwaniu

(bezsporne, wniosek i umowa k. 29-31)

Celem zabezpieczenia wierzytelności z tej umowy pozwani M. i R. C. (2) ustanowili hipotekę kaucyjną łączną do kwoty 510 000 zł na nieruchomościach położonych w B., gm. D. – działkach o nr (...), dla których Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgi wieczyste odpowiednio o nr (...) oraz nr (...).

(akt notarialny k. 39, odpisy z ksiąg wieczystych k. 16-25)

Spłata pożyczki była również zabezpieczona zastawem rejestrowym na ładowarce kołowej (...) (...), nr fabryczny (...) (na zakup której udzielono przedmiotowej pożyczki).

(bezsporne, uzasadnienie zgłoszenia wierzytelności k. 103, wniosek k. 27)

Ponieważ spółka (...) zalegała z płatnością, powódka wezwała ją do zapłaty zaległych rat z tytułu m.in. pożyczki nr (...) wezwaniem z (...) r., w dacie którego opóźnienie dotyczyło dwóch rat w kwocie po 12 618,92 zł, z terminem płatności na 15-04-2012r. i 15-05-2012 r.

(bezsporne, k. 52)

Pismem z dnia (...) r. powódka – powołując się na § 11 warunków umowy – rozwiązała ją i postawiła pożyczkę w stan natychmiastowej wymagalności z dniem (...) r., wzywając do spłaty pozostałej części pożyczki wraz z zaległościami w łącznej kwocie 404 547,30 zł w terminie 7 dni.

Jednocześnie poinformowała, że przejmuje na własność przedmioty zastawu rejestrowego ustanowione na zabezpieczenie tej umowy, zaś ostateczne rozliczenie umowy nastąpi po sprzedaży przedmiotu zastawu.

(pismo k. 56)

Na dzień rozwiązania umowy spółka (...) zalegała z płatnością 4 rat pożyczki:

- na kwotę 12 618, 92 zł z terminem płatności do 15-04-2012 r.,
- na kwotę 12 618,92 zł z terminem płatności do 15-05-2012 r.,
- na kwotę 12 642,20 zł z terminem płatności do 15-06-2012 r.,
- na kwotę 12 643,70 zł z terminem płatności do 15-07-2012 r.,

tj. na łączną kwotę 50 523,74 zł.

Pozostała niespłacona część pożyczki stanowiła kwotę 354 023,56 zł, zaś zaległe odsetki za opóźnienia w płatności wcześniejszych rat (płatnych przed kwietniem 2012 r. stanowiły kwotę 7 896,70 zł

(vide: rozliczenie k. 59-60, faktury k. 61-87, w tym faktury dot. rat płatnych od kwietnia do daty rozwiązania umowy – k. 84-87)

Sąd zważył, co następuje:

W świetle twierdzeń pozwu, sprzeciwu i pisma powódki z dnia 2-08-2013 r. – poza sporem były:

- udzielenie przez powódkę spółce jawnej (...) pożyczki za umową nr (...), treść tej umowy i jej rozwiązanie dokonane oświadczeniem powódki z 17-07-2013 r.,
- zabezpieczenie spłaty pożyczki zastawem rejestrowym na ładowarce kołowej (...) (...), nr fabryczny (...), na zakup której udzielano pożyczki, a także wartość ofertowa tej ładowarki wskazana we wniosku o udzielenie pożyczki;
- zaleganie przez spółkę (...) z płatnościami rat,
- przejęcie na własność przedmiotu zastawu dokonane razem z oświadczeniem o rozwiązaniu umowy pożyczki.

Pozwani – nie przecząc swojej odpowiedzialności wynikającej z ustanowienia hipoteki na zabezpieczenie spornych wierzytelności z umowy pożyczki - kwestionowali wysokość poszczególnych rat pożyczki, powołując się na niedoręczenie im harmonogramu zmienionych spłat, wskazywali, że część wierzytelności nie została uznana przez syndyka masy upadłości spółki (...) oraz podnosili fakt zaspokojenia się powódki wskutek przejęcia na własność przedmiotu zastawu rejestrowego zabezpieczającego spłatę pożyczki, a nadto wskazywali na subsydiarny charakter ich odpowiedzialności jako (...) spółki jawnej (...).

Odnosząc się w pierwszym rzędzie do tej ostatniej kwestii wskazać trzeba, że powódka nie dochodziła zapłaty od pozwanych jako (...) spółki (...), a ich odpowiedzialność wywodziła z tytułu ustanowienia hipoteki na zabezpieczenie spornej wierzytelności na ich nieruchomościach. Tej okoliczności pozwani nie przeczyli. W konsekwencji podstawę ich odpowiedzialności stanowił przepis art. 65 § 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, a nie przywoływane w sprzeciwie przepisy kodeksu spółek handlowych. Czyni to bezzasadną argumentację sprzeciwu w tym zakresie.

Przechodząc do kwestii wysokości rat, w jakich spłacana miała być pożyczka, należy wskazać, że żadne z postanowień umowy nie przewidywało obowiązku doręczania pozwanym, jako dłużnikom rzeczowym, harmonogramu spłaty pożyczki. Obowiązku takiego względem spółki (...) nie przewidywała również umowa pożyczki. Umowa ta upoważniała natomiast powódkę do zmiany oprocentowania pożyczki (w przypadku zmiany stopy WIBOR dla

depozytów jednomiesięcznych) i wskazywała, że płatność tego oprocentowania ma następować na podstawie faktur VAT, które powódka mogła wystawić bez podpisów odbiorcy. Pozwani nie przeczyli, że odpowiednie faktury ze zmienioną wysokością oprocentowania (wynikającą ze zmiany stopy WIBOR) zostały wystawione i opiewały na kwoty wskazywane w pozwie. W tym stanie rzeczy nie można przyjąć, aby niedoręczenie pozwanym harmonogramu spłaty po zmianie tego oprocentowania miało jakikolwiek wpływ na zakres odpowiedzialności spółki lub ich samych jako dłużników rzeczowych, gdyż naliczenie takiego oprocentowania znajdowało uzasadnienie w zapisach umowy, a jego płatność miała nastąpić na zasadach określonych w wystawionych fakturach.

Ponieważ rozliczenie pożyczki wynikające z noty obrazującej stan rozliczeń na (...) r. nie było kwestionowane w pozostałym zakresie, a wysokość i terminy płatności rat należnych w okresie od kwietnia do lipca 2012 r. wynikały z dołączonych i niezaprzeczonych faktur, w oparciu o nie należy stwierdzić, że zaległość spółki (...) na datę rozwiązania umowy w lipcu (...) r. wynosiła kwotę 50 523,74 z w/w faktur, a nadto kwotę 354 023,56 zł z tytułu pozostałej niespłaconej części pożyczki. Wspomniane rozliczenie wskazuje również, że zaległe i skapitalizowane odsetki za opóźnienia w płatności rat należnych za okres przed kwietniem 2012 r. stanowiły kwotę 7 896,70 zł.

W tym stanie rzeczy zadłużenie spółki (...) na dzień rozwiązania umowy pożyczki wynosiło łącznie 412 444 zł, czemu nie przeczy zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym tej spółki. Z treści tego zgłoszenia wynika bowiem, że zgłaszana wierzytelność z tytułu pożyczki nr (...) dotyczy rat zaległych na datę rozwiązania umowy oraz części odsetek. Niezależnie, zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym wobec spółki mogło nastąpić w części i nie pozbawiało wierzyciela prawa do żądania zaspokojenia pozostałej części, czy nawet całości wierzytelności przez dłużników rzeczowych.

Niemniej, pismem z dnia (...) r. powódka – oprócz rozwiązania umowy – dokonała przejęcia na własność przedmiotu zastawu rejestrowego ustanowionego na zabezpieczenie spłaty pożyczki – powołując się na postanowienia umowy zastawu rejestrowego. W świetle twierdzeń stron i dołączonych dokumentów (zwłaszcza wniosku o udzielenie pożyczki i uzasadnienia zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym spółki (...) – k. 27 i 103) – przedmiotem tego zastawu była wspomniana już ładowarka kołowa (...). Żadna ze stron nie kwestionowała przy tym uprawnień powódki do zaspokojenia wierzytelności z tytułu pożyczki właśnie poprzez przejęcie na własność przedmiotu zastawu.

W konsekwencji należy uznać, że wartość przejętego przez powódkę przedmiotu pomniejszyła zadłużenie z tytułu pożyczki nr (...). Bez znaczenia jest przy tym podnoszona przez powódkę okoliczność, że nie doszło jeszcze do sprzedaży przedmiotu zastawu. Zgodnie z art. 22 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 6-12-1996 r. o zastawie rejestrowym ... (Dz. U. z 2009 r. Nr 67, poz. 569 ze zm.), skoro przejęcie na własność nastąpiło z dniem złożenia oświadczenia o przejęciu, tj. (...) r., z tym samym dniem doszło do zaspokojenia wierzytelności powódki z tytułu pożyczki zabezpieczonej zastawem – do wartości przedmiotu zastawu ustalonej na podstawie średniej ceny z dnia przejęcia. W tym kontekście podkreślenia wymaga, że przepis art. 23 ust. 2 ustawy o zastawie rejestrowym (...), regulujący sposób ustalania wartości przedmiotu zastawu w przypadku zaspokojenia się wierzyciela w drodze przejęcia na własność, ma charakter bezwzględnie obowiązujący i nie może być modyfikowany umową stron. W związku z tym ewentualne zastrzeżenie w umowie zastawu, że rozliczenie wierzytelności nastąpi dopiero po sprzedaży przejętego już przedmiotu zastawu i na podstawie innej wartości niż wartość ustalona zgodnie z cyt. przepisem, byłoby bezwzględnie nieważne. Jest to usprawiedliwione koniecznością ochrony interesów dłużnika, który np. w przypadku zwłok wierzyciela ze sprzedażą przejętego przedmiotu zastawu, do daty tej sprzedaży pozostawałby dłużnikiem bez możliwości ustalenia zakresu swojego długu.

Reasumując powyższe, skoro powódka zdecydowała się na zaspokojenie swojej wierzytelności w drodze przejęcia na własność przedmiotu zastawu, nie może skutecznie zasłaniać się okolicznością, że nie został on jeszcze przez nią sprzedany.

Powinna natomiast, zgodnie z ogólną zasadą z art. 6 Kc, wykazać wysokość wierzytelności po jej zaspokojeniu w tym trybie, względnie to, że wartość przedmiotu zastawu - ustalona zgodnie z art. 23 ust. 2 ustawy o zastawie rejestrowym - nie wystarczyła na zaspokojenie jej wierzytelności w całości lub w części.

Skoro bowiem pozwani powołując się na tę okoliczność w sprzeciwie kwestionowali powództwo w całości, to na powódce spoczywał ciężar dowodu istnienia wierzytelności w wysokości ujętej w pozwie, mimo dokonanego przejęcia.

Przedmiotem zastawu była poza sporem ładowarka kołowa (...) (...), co do której nie ma podstaw, by uznać, że nie występuje w obrocie towarowym. Tym samym jej wartość ustalona według średniej ceny z dnia przejęcia powinna być zaliczona na poczet wierzytelności z umowy pożyczki nr (...), skutkując wygaśnięciem zobowiązania w całości lub w części, a w przypadku, gdyby wartość przedmiotu zastawu była wyższa niż zabezpieczona wierzytelność, rodząc obowiązek zwrotu nadwyżki dłużnikowi.

W realiach niniejszej sprawy do rozstrzygnięcia pozostawało zatem, czy – w świetle przedstawionych przez strony dowodów - wartość przejętej przez powódkę ładowarki była równa lub większa niż wierzytelność wskazana w pozwie.

Podkreślenia wymaga, że żadna ze stron nie zgłosiła wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego celem ustalenia tej wartości. W ocenie Sądu jednak, na podstawie przedstawionych przez strony dokumentów możliwe jest przyjęcie, że wartość w/w ładowarki jest co najmniej równa wierzytelności z pozwu. W tym zakresie wskazać trzeba na dwie okoliczności:

- 1) bezspornie w dacie udzielania pożyczki wartość ofertowa ładowarki wskazywana przez strony umowy wynosiła 1 083 519,36 zł brutto (888 130,62 zł netto);
- 2) dokonując zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym m.in. z tytułu umowy pożyczki nr (...) powódka wskazała, że kwota uzyskana ze sprzedaży przedmiotów zabezpieczenia prawdopodobnie zaspokoiłaby jej wierzytelność.

Niewątpliwie po niespełna 4 latach, jakie minęły od zakupu ładowarki jej wartość rynkowa uległa pewnej obniżce (choćby wskutek upływu czasu i ewentualnego użytkowania). Wydaje się jednak mało prawdopodobnym, by skala tej obniżki przekroczyła 50 %, tj. do wniosku, że aktualnie ładowarka ta jest warta mniej niż ok. 540 tys. złotych brutto, a 444 tys. zł netto.

Nawet jednak przy przyjęciu, że aktualna wartość ładowarki może kształtować się na poziomie wskazanej wyżej połowy jej wartości ofertowej z daty zawarcia umowy, to wartość ta przekracza wierzytelność dochodzoną pozwem w kwocie 412 444 zł. Skoro nadto sama powódka wskazuje w sporządzanych przez siebie dokumentach, że cena uzyskana ze sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia może zaspokoić jej wierzytelność, to - przy braku dalszej inicjatywy dowodowej stron - w ocenie Sądu można przyjąć za udowodnione w stopniu dostatecznym – na podstawie domniemań płynących ze wskazanych już dowodów – że wartość przejętej ładowarki zaspokoili całą wierzytelność z umowy pożyczki nr (...) pozostałą do spłacenia po jej rozwiązaniu. Tym samym trudno uznać za udowodnione istnienie wierzytelności w wysokości objętej pozwem, która w żaden sposób nie uwzględnia okoliczności zaspokojenia się powódki w trybie przejęcia na własność przedmiotu zastawu rejestrowego.

Z opisanych przyczyn, w braku podstaw do uwzględnienia żądania zgłoszonego w pozwie, powództwo podlegało oddaleniu w całości, o czym orzeczono jak w sentencji.